

•เขียนโดย Administrator•

•วัน•อังคาร•ที่ 03 •พฤษภาคม• 2011 เวลา 00:00 น.• - •แก้ไขล่าสุด• •วัน•เสาร์•ที่ 01 •ตุลาคม• 2011 เวลา 12:23 น.•

เจ้าหลวงพิริยะเทพวงศ์ มีนามเดิมว่า เจ้าน้อยเทพวงศ์ เป็นราชบุตรของ เจ้าหลวงพิมพิสาน กับ แม่เจ้าธิดา มีอัครชายาเป็นแม่เจ้าทั้งสิ้น ๓ นาง คือ แม่เจ้าบัวถา แม่เจ้าบัวไหล แม่เจ้าบัวแก้ว มีเพียงแม่เจ้าบัวไหลเท่านั้นที่มีบุตรและธิดา ส่วนแม่เจ้าอีกสองนางไม่มี ส่วนบุตรธิดาอื่น ๆ นั้นกำเนิดแต่ภรรยาสามัญชนทั้งหมด เจ้าน้อยเทพวงศ์ ได้รับการแต่งตั้งให้เป็น พระยาอุปราช เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๒๑ ต่อมาได้รับการสถาปนาเป็นเจ้าผู้ครองนครแพร่ในปี พ.ศ. ๒๔๓๒ มีนามพระราชทานว่า พระยาพิริยวิไชย อุดรพิสัย วิบุลยเดชมณฑล โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงถือเสมือนเป็นขุนนางในราชสำนักสยาม เพราะมีความใกล้ชิดเป็นพิเศษ สืบเนื่องจากเจ้าหลวงพิมพิสานพระบิดาของเจ้าน้อยเทพวงศ์ฯ ราชการข้างหนึ่ง ไม่สะดวกไปเฝ้าที่กรุงเทพฯ เจ้าน้อยเทพวงศ์จึงได้ถวายงานพระเจ้าอยู่หัวใกล้ชิดตั้งแต่อายุยังน้อย ซึ่งตามธรรมเนียมการตั้งพระยาประเทศราชจะเรียกชื่อเพียงสั้น ๆ เท่านั้น นามพระราชทานนี้เองจึงเป็นที่มาของคำว่า เจ้าหลวงพิริยะเทพวงศ์ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๓๗ เจ้าหลวงพิริยะเทพวงศ์ ได้ร้องขอต่อพระเจ้าอยู่หัวให้ย้าย พระยาอุปราช และ พระยาราชวงศ์ เมืองแพร่ไปอยู่ที่เชียงใหม่เพราะมีปัญหาด้านภัยแล้ง ทางกรุงเทพมหานคร เป็นโอกาสดีที่จะจัดตั้งการปกครองแบบใหม่คือเทศาภิบาลขึ้น ดังนั้นทางรัฐบาลสยามจึงทำตามเงื่อนไขของเจ้าหลวงและรับปากว่าจะเลื่อนยศให้เป็นพระยาประเทศราช พอถึงปี พ.ศ. ๒๔๓๘ รัฐบาลสยามจึงส่งคนไทยขึ้นไปจัดระเบียบการปกครองที่เมืองแพร่ โดยมีข้าหลวงคนแรกชื่อ นายโชค มีพระยาสิทธิเทพ เป็นผู้บัญชาการทั้งหมด ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๓๙ เจ้าหลวงพิริยะเทพวงศ์ ก็ได้เลื่อนยศเป็น เจ้าประเทศราช โดยใช้รายนามพระราชทานตามเดิม ดังนั้นทางหนังสือราชการต่อมาจึงมีคำเพิ่มขึ้นมาว่า เจ้าพิริยะเทพวงศ์อุดร แต่ทางรัฐบาลสยามขอให้เจ้าหลวงยินยอมที่จะให้รัฐบาลเข้ามามีการจัดการสัมปทานป่าไม้ เจ้าหลวงก็เห็นด้วย และเรื่องราวปมขัดแย้งระหว่างคนไทยกับคนแพร่ก็เริ่มขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๔๐ เจ้าหน้าที่ไทย(หลวงชวักจัญญา)ที่ได้รับเงินหลวงให้มาปรับปรุงงานได้ละทิ้งงาน สายไพรชัยถูกทิ้งร้าง เจ้าหลวงต้องจ่ายเงินเมื่อไปตัดไม้เพื่อจะนำไปเป็นบรรณาการส่งทางกรุงเทพฯ และเจ้านายต้องขอความเห็นชอบจากข้าราชการคนไทยก่อนที่จะตัดสินใจ ทำให้ นายโชค ซึ่งเป็นข้าหลวงลาออก ทางรัฐบาลสยามจึงส่ง นายเชียร มาแทน แต่ก็มีความขัดแย้งว่าเจ้าหลวงจะมีการรวมเมืองแพร่ให้ขึ้นกับเมืองน่าน ทางเจ้านายเมืองแพร่จึงมีความแค้นเรื่องที่ดินที่ส่งมอบให้เจ้าหลวงแต่เจ้าหลวงแต่งตั้งคนไว้ข้างใจเป็นที่ปรึกษา ถึงปี พ.ศ. ๒๔๔๒ พระเจ้าอยู่หัวประกาศยกเลิกเมืองประเทศราชให้รวมเป็นเมืองในพระราชอาณาเขตสยาม นายเชียร ได้อำนาจไปทำราชการที่กรุงเทพฯ รัฐบาลสยามจึงส่ง พระยาไชยบูรณ์ มาเป็นข้าหลวงแทน ปีพ.ศ. ๒๔๔๓ พระยาไชยบูรณ์ จัดให้คนไทยขึ้นไปจัดราชการที่เมืองสองซึ่งเป็นเมืองขึ้นของเมืองแพร่ ตำแหน่งเจ้าเมืองเดิมคือ พระหฤทัยรัฐปรีท ถูกยกเลิกแต่เจ้าหลวงร้องขอให้ส่งพระยาเชื่อนชั้นธิดาสนธิ์ของเจ้าหลวงไปดูแลเมืองสองเพราะเป็นคนล่านาเหมือนกับชาวบ้านจะได้ปกครองง่าย ได้เปลี่ยนเมืองสองเป็นแขวงแม่ยมเหนือ ส่วนทางในเมืองพระยาไชยบูรณ์เกณฑ์คนทำถนนและสะพานรอบเมืองแพร่ ๒๕ สะพาน ราษฎรต้องถูกกวาดขันในการเสียภาษี โดยเฉพาะเรื่องเนื้อหมูที่คิดเป็นตัวแทนที่คิดตามน้ำหนักเนื้อ ขณะนั้นเองพ่อค้าต่างไม่พอใจ ราคาข้าวของต่างๆแพงบ้างถูกบ้าง พวกเจี้ยวที่มากำขายในเมืองก็เสียเปรียบส่วนเจี้ยวที่เคยใช้เงินประจบเจ้านายก็เคืองแค้น ทำให้เกิดการประชุมกันอย่างลับขึ้นระหว่างเจ้านายและขุนนางเมืองแพร่ แนวร่วมขณะนั้นคือ พวกเจี้ยว พวกจีน และขุนนางนอกเวียง เมื่อมีผู้ร่วมคิดมากมายเรื่องจึงขยายไปทางเมืองลำปางและเมืองน่าน ทั้งสามเมืองต่างตกลงจะก่อการจลาจลขับไล่คนไทยออกไปจากเมืองในเวลาเดียวกัน แต่ในเช้าวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๔๔๕ นั้นมีเพียงเมืองแพร่เท่านั้นที่พวกเจี้ยวเป็นผู้นำในการก่อกบฏ ส่วนทางเมืองน่านและเมืองลำปางนั้นชาวได้รู้ไหลไปก่อน เจ้านายเมืองแพร่จึงตกที่นั่งลำบาก เมื่อเรื่องยากที่จะแก้ไขสุดท้ายจึงเกิดการแตกแยกกันในหมู่เจ้านายและพวกเจี้ยวพวกจีนเอง พระกาหม่องและสลาไปช่วยหัวหน้าพวกเจี้ยวตายที่เมืองลำปาง เจ้านายเมืองแพร่จึงบอกพวกเจี้ยวที่เหลือลี้ภัยไปทางเหนือเพื่อไปพึ่งอังกฤษ การก่อจลาจลจึงขึ้นไปทางเมืองพะเยา เจี้ยวปล้นเมืองแพร่จึงสงบในเดือนสิงหาคม แต่พระเจ้าอยู่หัวทรงเกรงว่าอังกฤษจะเข้าแทรกแซงและเพื่อเป็นการแสดงอำนาจของกองทัพสยามจึงโปรดเกล้าให้เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรีนำทัพใหญ่ขึ้นมาขู่เจ้านายเมืองแพร่ แต่อำนาจมาปราบกบฏในปลายเดือนสิงหาคมปีเดียวกัน ทางเมืองต่างๆคิดว่าพวกเจี้ยวเป็นอันตรายจึงได้ปราบปรามกันทุกเมือง เรื่องจึงบานปลายไป เจ้าหลวงเห็นว่ามันสายที่จะแก้ไขจึงหาทางตั้งรับอยู่ที่เมืองแพร่ พอเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรีมาถึงก็กระทำการออกแกล้งข่มขู่ สอบสวนเจ้าเวียงขึ้นธิดาของเจ้าหลวง จับเจ้าน้อยสวน เจ้าคำลือ เจ้าไชยสงคราม เจ้าราชวงศ์ เจ้าราชบุตร(เป็นบุตรเจ้านครน่าน) ไปขังไว้ เจ้าหลวงได้ข่าวว่าอาจมีการนำเอาเมืองแพร่ไปขึ้นเมืองน่านจึงจึงวิตกมาก เจ้าหลวงจึงปรึกษากับเจ้าสุริยวงศ์(เจ้าน้อยอินท มีฉายาทางพระว่า ขัตติยะ) จึงตัดสินใจว่าจะไปปรึกษากับเจ้าเมืองน่านให้ช่วยแก้ไขซึ่งเจ้าเมืองน่านกับเจ้าเมืองแพร่เกี่ยวข้องกันทางเชื้อสาย เจ้าหลวงได้หนีไปตามลำน้ำยม ในวันที่ ๒๕ กันยายน แต่ข่าวรั่วไหลเสียก่อนทางเจ้าพระยาสุรศักดิ์จึงให้ประกาศข่าวให้เจ้าหลวงกลับมา ให้ทหารสกัดทุกทาง เรื่องระหว่างความไม่เข้าใจกัน ทำให้เจ้าเมืองน่านแนะนำให้เจ้าหลวงหนีไปหลวงพระบางซึ่งขณะนั้นฝรั่งเศสดูแลอยู่ชั่วคราว ทางด้านเจ้าบัวไหลนั้นก็ไม่รู้ว่าจะแก้ไขอย่างไรก็ล้มป่วยลง

•เขียนโดย Administrator•

•วัน•อังคาร•ที่ 03 •พฤษภาคม• 2011 เวลา 00:00 น. • - •แก้ไขล่าสุด• •วัน•เสาร์•ที่ 01 •ตุลาคม• 2011 เวลา 12:23 น. •

เจ้าเวียงขึ้นก็ตกใจจึงกินยาพิศตาย เจ้าพระยาสุรศักดิ์เกรงจะเป็นเรื่องใหญ่จึงทูลไปเฝ้าทางกรุงเทพทราบ

พระเจ้าอยู่หัวทรงเกรงว่าเจ้าพิริยะเทพวงศ์จะถูกบีบบังคับให้เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรีคุมตัวทนายและชายาเจ้าหลวงลงไปไว้ที่กรุงเทพ

และสั่งปลดเจ้าหลวงออกจากเจ้าผู้ครองนครแพร์ด้วยกลัวว่าฝรั่งเศสจะแทรกแซง ในวันที่ ๓๑ กันยายน

แม้จนสุดท้ายแล้วพระพุทเจ้าหลวงถึงจะทรงพิโรธการเรียกร้องความไม่เป็นธรรมของเจ้าหลวงเมืองแพร์อย่างไรพระองค์ก็ทรงออกมาปกป้องว่า

เจ้าหลวงพิริยะเทพวงศ์นั้น แม้จะกลับมาชิงบ้านเมืองคืนจริง ก็ไม่ใช่ความคิดของเจ้าหลวงแต่เป็นนโยบายของฝรั่งเศส

พระองค์ทรงให้เจ้านายทนายเจ้าหลวงอยู่อย่างสงบสุขด้วยเจ้านายราชวงศ์จักรีที่ทรงวางใจคือสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ มือขวาของพระองค์นั่นเอง ส่วนเจ้านายที่ถูกคาดโทษพระองค์ก็ให้ทำหน้าที่ปราบโจรผู้ร้ายชดใช้

คุ้มหลวงหลังที่จะทำบุญนี้สร้างขึ้นในปี พ.ศ.๒๔๓๔ ฉลองในปี ๒๔๓๕ อย่างยิ่งใหญ่ คุ้มนี้มีความยิ่งใหญ่เพราะเงินคงคลังในสมัยเจ้าหลวงพิมพิสารนั้นมีมาก

พอมาถึงเจ้าหลวงพิริยะเทพวงศ์ก็จึงสามารถสร้างคุ้มใหม่หลังใหญ่ได้ แม้ว่าในปี พ.ศ.๒๔๓๓ เป็นปีที่เมืองแพร์ฝนแล้งราษฎรทำนาได้ ๑ ส่วน เสีย ๔

ส่วนต้องเปิดคลังหลวงไปช่วยราชการก็ตาม แต่เมืองแพร์ยังมีเงินที่จะสร้างสถาปัตยกรรมทั้งตามได้ ส่วนเจ้าหลวงพิริยะเทพวงศ์นั้นก็ไม่ได้กลับมา ถึงแก่พิราลัยที่นั่น

ต่อมาบุตรคนหนึ่งชื่อ เจ้าคำมัน ซึ่งเป็นบุตรที่เกิดจากธิดาเจ้าอุปราชเมืองหลวงพระบาง ได้กลับมาที่เมืองแพร์ จวบจนถึงแก่กรรมที่เมืองแพร์

นามสกุลของทนายสายเจ้าหลวงพิริยะ คือ เทพวงศ์ แพร์พันธุ์ แก่นจันทอม แก่นหอม ส่วนนามสกุลของธิดาเจ้าหลวงที่ต้องใช้ของฝ่ายสามีคือ ศรีदानนท์ วรรณบุตรรัตน์

พระยาไชยบูรณ์ เป็นผู้สั่งให้คุมเมือง...บริเวณวัดน้ำคือ สถานีตำรวจ จนถึง ประตุมาร....สาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดน้ำท่วมในบริเวณรอบเมือง....ครั้งใหญ่ที่สุดคือ ปี

พ.ศ.2538.....พระยาไชยบูรณ์ให้คนไปชุดเอาพระพุทธรูปที่ฝังไว้ตรงบริเวณเมืองสอง....ขโมยไปกรุงเทพฯ...จนปัจจุบัน..ไม่มีใครรู้ว่าเมืองสองจริงๆตั้งอยู่บริเวณไหน...ความไม่ดีเหล่านี้...ไม่เห็นมีใครพูดถึง....

พระยาไชยบูรณ์กลายเป็นวีระบุรุษ....เพราะคนสยามเขียนประวัติศาสตร์

อนิจจา!..... เจ้าหลวงเมืองแพร์กลับถูกละเลาะหน้าว่าเป็นกบฏ...ต้องพลัดพรากจากบ้านเมืองไปอยู่ที่เมืองหลวงพระบาง....

มีคนเมืองแพร์สักกี่คน...ที่เดินผ่านหน้าโรงเรียนนารีรัตน์..แล้วเข้าไปกราบเจ้าหลวง.....เห็นจะมีแต่วิ่งไปกราบแต่พระยาไชยบูรณ์ที่หัวอ้อม.....กลับเมืองแพร์อีกครั้ง..ก็ไปเยี่ยมคุ้มหลวงบ้างนะครับ....อากาศที่คุ้มหลวงเย็นสบาย...เข้าไปนั่งพักสักครู่ก็ยังดี

•เขียนโดย Administrator•

•วัน•อังคาร•ที่ 03 •พฤษภาคม• 2011 เวลา 00:00 น. • - •แก้ไขล่าสุด• •วัน•เสาร์•ที่ 01 •ตุลาคม• 2011 เวลา 12:23 น. •

